

ється алгоритм антикризових механізмів в системі державного управління. В умовах активної діяльності громадського сектору все більше зростає роль публічної політики та управління. І тут йдеться не просто про реалізацію стратегії державного управління України на 2016-2020 рр., а взагалі – про визнання системи державного управління як органічної системи, складові частини та елементи якої є різноманітними і здатними до безперервного саморозвитку. Україна – давня країна з понад тисячолітньою історією, проте, водночас, ще молода держава, яка має можливості для реалізації реформ в цілому і реформи державного управління зокрема.

Література

1. Стратегія реформування державного управління України на 2016-2020 роки, ухвалена Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24.06.2016 №474-р // Офіційний вісник України. – 2016. – № 55. – Ст. 1919.
2. Саух Ю.П. Проблеми та перспективи реформування системи державного управління в Україні / Ю.П. Саух [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.vidkryti-ochi.org.ua/2014/09/blog-post_11.html.
3. Про державну службу : Закон України від 10.12.2015 // Відомості Верховної Ради. – 2016. – № 4. – Ст. 43.

Шиян Анатолій Григорович
доцент кафедри кримінально-правових
дисциплін юридичного факультету
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ЧИ МОЖЛИВИЙ ВІДБІР ЗРАЗКІВ ДЛЯ ЕКСПЕРТИЗИ В ОСОБИ ДО ЇЇ ДОПИТУ ЯК СВІДКА?

Як відомо, одним із засобів збирання доказів у кримінальному провадженні є залучення експерта та проведення експертизи. Експертиза проводиться експертом за зверненням сторони кримінального провадження або за дорученням слідчого судді чи суду, якщо для з'ясування обставин, що мають значення для кримінального провадження, необхідні спеціальні знання. Не допускається проведення експертизи для з'ясування питань права (ч. 1 ст. 242 КПК України).

Одним з етапів призначення та проведення експертизи є збирання необхідних матеріалів для дослідження (отримання зразків для експертизи).

Порядок отримання зразків для експертизи регламентовано статтею 245 КПК, в якій визначено, що у разі необхідності отримання зразків для проведення експертизи вони відбираються стороною кримінального провадження, яка звернулася за проведенням експертизи або за клопотанням якої експертиза призначена слідчим суддею. У випадку, якщо проведення експертизи доручено судом, відібрання зразків для її проведення здійснюється су-

дом або, за його дорученням, залученим спеціалістом (ч. 1 ст. 245 КПК). Порядок відібрання зразків з речей і документів встановлюється згідно з положеннями про тимчасовий доступ до речей і документів (ст. 160-166 цього Кодексу) (ч. 2 ст. 245 КПК).

Відбирання біологічних зразків в особи здійснюється за правилами, передбаченими ст. 241 цього Кодексу. У разі відмови особи добровільно надати біологічні зразки слідчий суддя, суд за клопотанням сторони кримінального провадження, що розглядається в порядку, передбаченому ст. 160-166 цього Кодексу, має право дозволити слідчому, прокурору (або зобов'язати їх, якщо клопотання було подано стороною захисту) здійснити відбирання біологічних зразків примусово (ч. 3 ст. 245 КПК).

Аналіз даної кримінальної процесуальної норми свідчить, що вона не дає відповіді на запитання, в кого саме можуть відбиратися зразки для експертизи, і чи такі особи на момент отримання цих зразків повинні мати відповідний статус у кримінальному провадженні. Вважаємо, що відповідь на це питання можна отримати, проаналізувавши деякі інші положення КПК України.

Так, у ч. 3 ст. 245 КПК визначено, що відбирання біологічних зразків в особи здійснюється за правилами, передбаченими ст. 241 КПК. Як відомо, положеннями ст. 241 КПК визначаються мета, підстави і процесуальний порядок освідування особи. Зокрема, в ч. 1 ст. 241 КПК зазначено, що слідчий, прокурор здійснює освідування *підозрюваного, свідка чи потерпілого* для виявлення на їхньому тілі слідів кримінального правопорушення або особливих прикмет, якщо для нього не потрібно проводити судово-медичну експертизу.

Виходячи з цього, є всі обґрунтовані підстави стверджувати, що отримання біологічних зразків може здійснюватися як у підозрюваного чи потерпілого, так і в *свідка*. Як відомо, в ході досудового розслідування у цих учасників кримінального провадження (в тому числі свідка) можуть відбиратися не тільки біологічні зразки – кримінальні процесуальні ситуації спонукають слідчого до отримання й інших зразків, наприклад почерку, підпису, відтисків папілярних візерунків тощо.

Відповідно до частини 1 ст. 65 КПК свідком є фізична особа, якій відомі або можуть бути відомі обставини, що підлягають доказуванню під час кримінального провадження, і яка викликана для давання показань.

Статтями 66 і 67 КПК визначаються права, обов'язки та відповідальність свідка.

Аналіз положень як цих статей, так й інших норм КПК України вказує на те, що *статус свідка особа набуває з моменту виклику її*: 1) слідчим, прокурором, слідчим суддею на стадії досудового розслідування; 2) судом – під час судового розгляду, якщо є достатні підстави вважати, що така особа може дати показання, які мають значення для кримінального провадження.

Але при цьому слід звернути увагу на обставину, яка стосується моменту набуття свідком повноти процесуального статусу, можливості реалізації ним процесуальних прав та обов'язків. А вони вказують на те, що обсяг пов-

новажень свідка, який тільки викликається для допиту, є значно меншим від вже допитаного свідка (незалежно від того, чи давав він показання, чи відмовився від них).

Так, коли здійснюється допит особи, яка викликана для давання показань як свідок, вона користується практично всіма процесуальними правами, передбаченими ч. 1 ст. 66 КПК. На відміну від допитаної особи, свідок, який викликається для допиту, тільки володіє відомостями про: кримінальне провадження, в рамках якого здійснюється виклик; процесуальний статус, в якому перебуває викликана особа; процесуальну дію (дії), для участі в якій викликається особа.

Це дає підстави визначити чітку і конкретну позицію щодо здійснення відбору зразків для експертизи в особи до її допиту як свідка – *цього робити не можна, оскільки в такому випадку свідок не має змоги належним чином використовувати належні йому права, передбачені ч. 1 ст. 66 КПК.*

Зазначена позиція знаходить своє певне підтвердження в Інформаційному листі апеляційного суду Кіровоградської області „Про деякі питання застосування положень Кримінального процесуального кодексу України під час судового провадження у першій інстанції”. На запитання „Чи можливо проводити відібрання біологічних зразків у особи, процесуальний статус якої не визначено згідно з КПК?” суд у своєму листі зазначив: „Відповідно до ч. 3 ст. 245 КПК біологічні зразки для проведення експертизи відбираються за правилами, установленими для проведення освідування особи (ст. 241 КПК). Звертаючись до положення ч. 1 ст. 241 КПК, слідчий, прокурор здійснює освідування підозрюваного, свідка чи потерпілого. Тобто з викладеного слідує, що відібрання біологічних зразків для експертизи можливе в осіб, які перебувають у процесуальному статусі підозрюваного (ст. 42 КПК), потерпілого (ст. 55 КПК), свідка (ст. 65 КПК)”.

Ядловська Ольга Степанівна
викладач кафедри соціально-гуманітарних
дисциплін юридичного факультету
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат історичних наук

ПОЛІТИЧНА КУЛЬТУРА ЮРИСТІВ ЯК ЧИННИК ПРОФЕСІЙНОСТІ

Особливу роль у правовому житті суспільства відіграє формування політичної культури юристів, перед якими постає питання інтелектуального осмислення історичної та політичної долі українського народу. Свідоме засвоєння та критичний аналіз таких знань стає запорукою реалістичного й